

Ανθρωπινότητα και Τέχνη

Ανθρωπινότητα και Ζωή

Με ενδιαφέρει η ανθρωπινότητα στον ηθοποιό, όχι η μηχανοποίηση του. Το θέατρο με αφορά ως τολμηρός ψυχοφυσικός στοχασμός για τη ζωή, όχι ως μελέτη θανάτου. Το ανθρώπινο στοιχείο πρέπει να επανέλθει στην τέχνη του θεάτρου, χωρίς ψευτο-αισθητισμούς και μικρά εφέ εντυπωσιασμού. Μ' ενδιαφέρει το στυλιζάρισμα που γεννιέται από την απελευθερωμένη ζωτική ενέργεια του ίδιου του ανθρώπινου σώματος, το οποίο όταν απεγκλωβίζεται από σωματικά, πνευματικά και ψυχικά μπλοκ, ξαφνικά φωτίζεται και ανθίζει. Ο ριζικός στοχασμός και αναστοχασμός της ζωής και οι λειτουργίες που γεννιούνται απ' το σώμα, τη φωνή και τον ψυχισμό του ηθοποιού είναι ο δρόμος του σύγχρονου ζωντανού θεάτρου, του ερευνητικού θεάτρου.

Η θυσία ως καλλιτεχνικός τόπος

Στο ερευνητικό θέατρο ο δημιουργός βρίσκεται στον χώρο του ρίσκου και του κινδύνου τόσο με τον εαυτό του όσο στον χώρο όπου λειτουργεί. Δεν επαναλαμβάνεται, δεν μιμείται, δεν βολεύεται. Χρειάζεται πάντα να θυσιάζει ένα κομμάτι του εαυτού του, το οποίο περνά στη δουλειά του και την κάνει μοναδική. Σε αυτές τις συνθήκες, το δημιουργικό ορμέμφυτο αποσταθεροποιεί όλων των ειδών τις προ-αποφασισμένες κατασκευές και τα ηθικοπλαστικά ή ιδεοληπτικά άλλοθι. Στον πυρήνα του είναι διονυσιακό και καταστροφικό. Δεν μπορούμε, ούτε και χρειάζεται να το κλείνουμε σε καλούπια, αρτηριοσκληρωμένες δομές και φόρμες. Αυτό συνδέεται πρώτα απ' όλα με τη γενικευμένη ανησυχία και αγωνία, με το χάος και την άρνηση προσαρμογής στα παραδεδομένα και ευρέως αποδεκτά σχήματα σκέψης, έκφρασης, ύπαρξης. Είναι επώδυνο και κουράζει, δημιουργεί ανασφάλεια, αυτό το σχεδόν αφόρητο αίσθημα μετεωρισμού πάνω απ' το χάος, το διαρκές ενδεχόμενο της πτώσης σε όλες τις μορφές της. Ο δρόμος του δημιουργού δεν είναι εύκολος. Και ακριβώς εκεί, στην αναμέτρηση με το ανοίκειο, στην επαφή με το άγνωστο, στη

σύγκρουση με τη δυσκολία, στο βάδισμα μέσα στο χάος, είναι που ανοίγει η φαντασία, που μεγαλώνει η αντοχή, που λαμβάνονται οι αποφάσεις και ανοίγουν οι δυνατότητες.

Πράξη – Ιστορία – Τέχνη

Η καλλιτεχνική πράξη έχει **νόημα** όταν υλοποιείται συνειδητά με γνώμονα το Ιστορικό πεδίο, το γεμάτο τραύματα και προσδοκίες, αγωνιώδη ερωτήματα και ελπίδες που αντέχουν στο βάρος των ματαιώσεων, υπερβαίνοντας το εφήμερο και τετριμμένο της καθημερινότητας, τις εφήμερες επιταγές της βιομηχανίας του θεάματος, τους τόπους όπου δοξάζεται το τρέχον, το υπάρχον, η πεζή διασκέδαση, με σκοπό την όλο και περισσότερη λήθη.

Η πατρίδα μας μέσα στον χρόνο είναι η βαθιά κρίση του καπιταλισμού, μήτρα φασισμών και πολέμων, αλλά και δυνατοτήτων εξέγερσης. Η τέχνη θα μιλήσει με κραυγές, ιαχές και ψίθυρους, ανοίγοντας τους δικούς της δρόμους διεκδίκησης της ζωής.

Ωστόσο, η **χρησιμότητα** της τέχνης γίνεται εμφανής όταν αυτή αρνείται κάθε εκλογικευμένη έννοια χρησιμότητας, αλλά και κάθε αυτιστικό εγκλεισμό στους γυάλινους πύργους της τέχνης για την τέχνη. Η πολιτική του καλλιτεχνικού νοήματος γεννιέται τη στιγμή της υπέρβασης κάθε κατεστημένης έννοιας νοήματος. Όταν η τέχνη είναι ελεύθερη από τα δεσμά της αναπαράστασης της καθημερινότητας, εκφράζει ένα ουτοπικό πλεόνασμα που μας ανοίγει τον δρόμο προς μια αναγέννηση του ανθρώπινου μέσα στον άνθρωπο. Όχημα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η τραγωδία.

Τραγωδία – Τρέλα – Δημοκρατία

Στην τραγωδία γυρνάμε πίσω, στο βάθος των μύθων, στον βυθό των ενστίκτων, εκεί όπου βρίσκονται όλοι οι δαίμονες και τα δαιμόνια της ανθρώπινης φύσης. Τα πρόσωπα συγκρούονται με τον ίδιο τους τον εαυτό και με τους άλλους που έχουν απέναντί τους. Η σύγκρουση γεννά το

τραγικό αδιέξοδο, κι εκεί ακριβώς, στο σημείο μηδέν είναι που δημιουργείται το ρήγμα, που ανοίγει ο δρόμος απ' τον μύθο προς την Ιστορία, απ' τα ένστικτα προς τη συνείδηση, απ' το χάος προς την τάξη, απ' το δίκαιο των θεών προς τη δικαιοσύνη των ανθρώπων.

Δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα χειραφέτησης του ανθρώπου ατομικά και συλλογικά, αν δεν αναμετρηθεί με το σκοτάδι και την τρέλα στον χωροχρόνο των μύθων. Γι' αυτό η δημοκρατία με την αρχαιοελληνική έννοια, είναι τραγικό πολίτευμα. Όχι μονάχα γιατί δεν έχει ιερά βιβλία, θεούς και σωτήρες να ορίζουν την ανθρώπινη μοίρα, αλλά και γιατί προϋποθέτει τον χειραφετημένο άνθρωπο, τον άνθρωπο – ήρωα, που βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία, αναμέτρηση και διάλογο με το χάος της ύπαρξης. Η κάθε τάξη είναι πρόσκαιρη, η κάθε μορφοποίηση της ανθρώπινης έκφρασης κοινωνικά, ατομικά, πολιτικά, υπαρξιακά, επίσης. Ο κάθε νόμος της δημοκρατίας ισχύει μέχρι να αντικατασταθεί από το σώμα των πολιτών – δημιουργών με κάποιον άλλο περισσότερο αναγκαίο. Η δημοκρατία προϋποθέτει και απαιτεί τη συνομιλία με την τρέλα και τα ένστικτα, με τη σκέψη και τον λόγο, ώστε καμιά ανθρώπινη πτυχή να μην είναι άγνωστη και ξένη στους ενεργούς και συνειδητοποιημένους πολίτες, που καλούνται αυτοί οι ίδιοι να ορίσουν τη ζωή και τη μοίρα τους.

Γι' αυτό η Αθηναϊκή πόλις έβαζε το θέατρο σε τόσο βασική θέση στην κοινωνική ζωή. Μέσω του θεάτρου ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή όχι μόνο με την κοινωνία, αλλά και με τον κόσμο των ονείρων, τον ασυνείδητο χωροχρόνο των απωθημένων επιθυμιών και φόβων, συναντιέται με τον κόσμο αυτό, συνομιλεί, αντικρύζει το άλλο μέσα του χωρίς πλέον να απωθεί τίποτα. Το ταξίδι στο βάθος της ανθρώπινης δομής δεν έχει τέλος, δεν αισθητικοποιείται οριστικά. Το διονυσιακό ορμέμφυτο έρχεται και υποσκάπτει όλα τα θέσφατα. Διαρκώς.

Σάββας Στρούμπος